دوشنبه ها با مفاخر

دوشنبه ها یکی از مفاخر استان در فضای مجازی معرفی می شود. این برنامه با توجه به محدودیت های کرونایی در برگزاری مراسم و همایش ها برای معرفی مفاخر استان تنظیم شده است و آن طور که معاون فرهنگی و رسانه ای اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان گفت: با معرفی ابن حسام خوسفی از دوشنبه هفته جاری، برنامه یادشده آغاز خواهد داشت و هر هفته، همین روز یکی از مفاخر خراسان جنوبی در فضای مجازی معرفی می شود.
«رمضانی» افزود: ۱۲ هفته برای معرفی مفاخر استان پیش بینی شده است و سال آینده در صورت بهبود شرایط طرح های دیگری مانند بزرگداشت های منطقه ای، ملی و استانی پیگیری می شود.

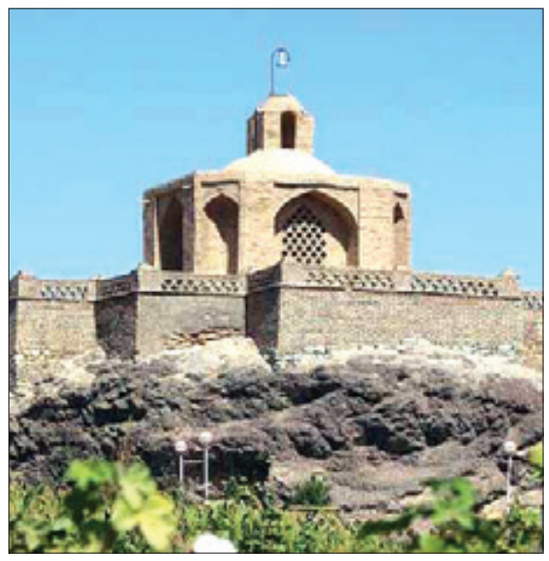

فرسودگی کتابخانه ۵۷ ساله شهر

جای خالی کتابخانه مرکزی روی نقشه سرایان

برای احداث کتابخانه مرکزی در سرایان باید زمین تامین شود. این موضوع در حالی است که کتابخانه عمومی شهر سرایان سال ۴۲ ساخته و هر چند برای مرمت و نوسازی آن اقداماتی انجام شده اما واقعیت این است که زیربنا و پایه کار ۶۸ سال قبل گذاشته شده و فرسوده است و احداث کتابخانه مرکزی در سرایان نیاز به تامین زمین در مکانی مناسب دارد.
این دغدغه رئیس اداره کتابخانه های عمومی سرایان است که می گوید: هر چند شورای اسلامی شهر و شهرداری، محلی را برای احداث کتابخانه مرکزی اهدا کردند اما با تشخیص نهاد کتابخانه های عمومی، این مکان برای ساخت کتابخانه مرکزی مناسب نیست و باید در محلی مناسب، کتابخانه جدیدی ساخته شود و هزینه بیشتر برای مرمت کتابخانه قدیمی موجود توجیه ندارد.

گردشگری استان در یک سند

طرح جامع گردشگری استان تهیه می شود. وابستگی دو بخش صنایع دستی و گردشگری به یکدیگر به دلیل نقش اقتصادی و درآمدزایی آن در سال های اخیر توجه به این حوزه ها را دوچندان کرد و اگر محدودیت های کرونایی نبود خراسان جنوبی هم سیر مثبتی در این بخش ها داشت با وجود این و با هدف رونق اقتصادی و به گفته مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان، طرح جامع گردشگری استان تا سال آینده تهیه و تکمیل می شود و با همکاری دانشگاه بیرجند دو فاز از این طرح انجام شده است.
در طرح جامع گردشگری استان و براساس توضیح «رمضانی» قرار است تمام ظرفیت ها، فرصت ها و انواع سرمایه گذاری ها در حوزه گردشگری شناسایی و در اختیار علاقه مندان قرار گیرد و پس از تهیه، قابلیت اجرا و کاربردی شدن دارد.

بازی هایی که به بازی گرفته نمی شود

«... زنجیر منو بافتی»

قاسمی

«تمام تلاشش را به کار می گیرد دو چشم دارد، دو چشم دیگر هم قرض می کند تا هفت تخته سنگ نازک و خوشگل پیدا کند. آخرین سنگ را که پیدا می کند انگار عالم را فتح کرده و روی سکوی اول قرار گرفته است «آهای بچه ها بیاین کامل شد» بازی هفت سنگ را می گویم، خاطره بازی با سرگرمی بچه های دیروز، بچه هایی که هفت سنگ تخت نازک را روی هم می چینند دو گروه می شوند یکی دسته احمد است و گروهی هم پشت سر حسین قرار می گیرد، بین ۸ تا ۱۴ سال دارند یک نفر سنگی را به هوا پرت می کند شیر و خط می کنند تا معلوم شود کدام گروه باید شروع کند. گروه احمد شروع می کند یک نفر، با توپ سنگ های چیده شده را نشانه می گیرد اگر بتواند سنگ ها را بریزد همه گروه باید فرار کنند و دار و دسته حسین، چهار چشمی از سنگ های ریخته شده محافظت می کنند که افراد گروه احمد، نتوانند سنگ ها را روی هم بچینند و گروه بازنده محسوب می شود و گروه دیگر بازی را از نو شروع می کند و این کار پشت سر هم تکرار می شود» این صحنه پرده ای از بازی هفت سنگ است که شاید تا یکی دو دهه قبل در کوچه های خاکی شهر یا روستاها دیده می شد.
در گوشه دیگری از کوچه دختر بچه ها چند سنگ نقلی پیدا می کردند و مشغول بازی یک قل دوقل می شدند، لی لی بازی هم طرفداران خودش را داشت.
بازی هایی که امروز دیگر نام و نشان شان می رود که به فراموشی سپرده شود. حالا گاهی چند پسر بچه را شاید بتوان مشغول بازی فوتبال یا والیبال دید و این همه شوق و هیجان بچه ها در کوچه هاست هر چند در این ماه ها با شیوع کرونا، از تعداد آن ها کاسته شده است.
بازی و سرگرمی ویژه سن خاصی نیست. از همان نوزادی و کودکی و حتی تا سالمندی طرفدار دارد اما آن چه جای تاسف است فراموشی بازی های بومی و محلی در کوچه تجدد و تغییر است. بازی هایی مانند کوتش خرابو، اتل متل، هفت سنگ، کلاه پس پرانک، لپر بازی، قلعه لون، کلاغ پر، جوز بازی، جفت و طاق، استاز نجیرباف، اراده گردانی، تخم مرغ بازی، جفتک چارکش، ریگ بازی، قایم باشک، درنه بازی، خرسوز پالان سوز، تیله بازی، گوک به هوا، گله بازی، گرگم و گله می برم، چوب بازی و شب بازی ها از دیگر بازی های کودکان، نوجوانان و جوانان خراسان جنوبی در کوچه خاطرات است. دختر نوجوانی درباره یک قل دو قل چیزی نمی داند و اسم بقیه بازی ها را هم نشنیده است. «تکتم اکبری» می گوید: نام هیچ یک از بازی های قدیمی را نشنیده ام فقط در کودکی در خانه مادربزرگم چند باری لی لی بازی کرده ام در حالی که در شرایط موجود و محدودیت های کرونا دنبال سرگرمی هستم.
پسر نوجوانی هم از شنیدن اسم بازی های بومی محلی لبخند می زند و با کنجکاوی درباره شان می پرسد. مادرشان قبول دارد که درباره بازی های بومی محلی هیچ صحبتی با آن ها نداشته و به همان سرگرمی های رایج مانند عروسک و ماشین بازی توجه داشته است.
«نرگس غفرانی» می افزاید: این سرگذشت در خانه های زیادی تکرار می شود چرا که کمتر نشانی از بازی های بومی محلی در خانواده ها و جامعه و برای مثال در مدرسه ها دیده می شود. کدام بچه استاز نجیرباف یا اتل متل را می شناسد وقتی خودمان هم آن ها را از یاد برده ایم.

بازی های فراموش شده

بازی هایی که مسئول حوزه پژوهش و مطالعات اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان از آن ها نام می برد، سابق در شهرها و روستاهای استان انجام می شد و خاص بچه ها نبود و به ویژه در زمان هایی مثل سیزده بدر و نوروز رایج بود. اما به تدریج با ورود سرگرمی های جدید به شهرها، این بازی ها رنگ باخته و رو به فراموشی رفته به ویژه در برخی طبقات شهری یا روستایی کم رنگ شده است.
بازی های بومی محلی ویژگی های خاصی دارد که «برآبادی» هم به آن ها اشاره می کند: این که بچه ها طراحی، برنامه ریزی و مدیریت بازی را خودشان انجام می دادند و همه وسایل ساده را تهیه می کردند. بازی گروهی و یک نفر مدیر یا سرپرست بود و باید بین آن ها هماهنگی برقرار می شد و بازی با خلاقیت، پرورش ذهن، سرعت عمل و اغلب تحرک بدنی همراه بود. بازی هایی که نوعی کارگاه آموزشی بود و بچه ها سرعت عمل، خلاقیت، زرنگی و مهارت در کار را از بزرگ تر ها یاد می گرفتند. بازی هایی که به نظرش تمرین زندگی بود تمرین برای کار و تلاش و مباحث روز اما با آمدن بازی های غیر محلی و به تدریج سرگرمی های رایانه ای به فراموشی سپرده و کم رنگ شده و روز به روز گسترش آن کاهش یافته است.
با این توصیف ها نباید گذاشت که بازی های بومی محلی به فراموشی سپرده شود. برای این کار توصیه هایی هم دارد از جمله این که رسانه ها به ویژه صدا و سیما به بازی های بومی محلی و این قبیل برنامه ها بپردازند و این گونه گزارش های رسانه ای هم بی تاثیر نیست. یکی از علت هایی که بازی های بومی و محلی جایگاه خود را از دست داده است، از بین رفتن هویت و ارزش آن هاست که آن ها را کسر شأن می دانند. یک راه دیگر برای احیای این بازی ها برگزاری جشنواره و مسابقه هایی توسط انجمن ها و تشکل ها و رونق دادن به این برنامه هاست. اداره میراث فرهنگی هم پژوهش و ثبت بازی های بومی محلی را در برنامه دارد و کارهایی در این زمینه انجام شده است.

قابلیت های بازی های بومی

در کتاب «بازی های بومی و محلی خراسان جنوبی» به حدود ۱۴۰ بازی قدیمی شهرها و روستاهای استان پرداخته شده است. سرگرمی های سالمی که به گفته مولف با دو نفر شروع می شود و تا چند نفر از کودک تا بزرگ سال را مشغول می کند اما متاسفانه نسل جدید با بازی های رایانه ای جلوی تلویزیون و گوشی نشسته اند، بازی هایی که کارکرد گروهی، تحرک وخلاقیت ندارد.
دکتر «زنگویی» استاد دانشگاه و پژوهشگر فرهنگ عامه تاکید دارد که در بازی های بومی محلی، فرد در جمع بودن را تجربه می کند و می آموزد که نتیجه کوتاهی، شکست است و پیروزی در حاصل وحدت و جمع، تصمیم گیری به موقع و میدانی به دست می آید. بازی هایی که به حس تعامل اجتماعی فرد کمک می کند و او را از منیت به درون جمع و جامعه هدایت می کند.
از دیگر مزایای بازی های بومی محلی، فارغ بودن از جنسیت است و دیگر این که بخشی از ارزش های محلی و فرهنگی و همچنین واژه ها و فرهنگ را حفظ می کند. سرگرمی های سالمی که ارزش فکری، تعامل جسمی، تصمیم گیری و ... را به دنبال دارد و به نظر زنگویی بهتر است والدین در شرایط موجود یک ساعت راحتی با فاصله، به این بازی ها اختصاص دهند.
راهکار پیشنهادی دیگر او همان فرهنگ سازی رسانه ها و پرداختن به مزایا و سلامت این بازی هاست. به گفته وی گذشتگان بازی های بومی محلی را کانال ورود به جمع و جامعه می دانستند و از این طریق کودک را به اجتماعی شدن هدایت می کردند. متاسفانه در سال های اخیر، شیوه ها و ابزار زندگی تغییر کرده است و توسعه فضای مجازی، راحت طلبی، آپارتمان نشینی، گرفتاری والدین و فاصله گرفتن از فرزندان و ... از دیگر عواملی است که به نظر وی در دور شدن از بازی های بومی محلی موثر است. وی توضیح می دهد: والدین راحت ترین و بی دردسرترین شیوه برای سرگرمی فرزندان را همان گوشی و تبلت انتخاب می کنند در حالی که کم فایده ترین بازی هاست. در مقابل آن بازی های بومی محلی، سالم، پرتحرک، جمعی، چندجانبه و ... که اکنون راه به فراموشی برده است.

مسئول حوزه پژوهش و مطالعات اداره کل میراث فرهنگی: بازی های بومی محلی ویژگی های خاصی دارد. این که بچه ها، طراحی، برنامه ریزی و مدیریت بازی را خودشان انجام می دادند

پژوهشگر فرهنگ عامه: والدین راحت ترین و بی دردسرترین شیوه برای سرگرمی فرزندان را همان گوشی و تبلت انتخاب می کنند در حالی که کم فایده ترین بازی هاست. در مقابل آن بازی های بومی محلی، سالم، پرتحرک، جمعی، چندجانبه و ... است

سیاه چادربافی در فهرست میراث معنوی کشور

مهارت پلاس بافی (سیاه چادربافی) نهبندان در فهرست میراث معنوی کشور ثبت شد.
مسئول حوزه پژوهش و مطالعات اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان با اعلام این خبر گفت: سیاه چادر، دست بافته ای از موی بز است که توسط زنان عشایر بافته می شود.
سیاه چادرها به دلیل خواص ویژه مواز جمله ضد نفوذ بودن در برابر آب، دسترسی ساده و ارزان، جلوگیری از ورود سرما و گرما مورد استفاده عشایر قرار می گیرد.
«برآبادی» افزود: سیاه چادرهای سیدال بیشتر به صورت منقوش دارای حاشیه با نقوش ساده و گاهی تصاویری از بز کوهی و چوپان در متن دست بافته است که با رنگ سفید یا کرمی روشن پشم اجرا می شود که وجه اصلی تمایز آن با دیگر سیاه چادرهای منطقه است.
تولید مواد اولیه لازم از قبیل موی مورد نیاز و کارهای مقدماتی تولید از جمله ریسیدن مو، حلاجی و تاباندن نخ در روستا و با همکاری زنان و مردان انجام می شود.

روزهای سرد آرامگاه «گنجی»

پارک سرد است و آرام، سایه درخت ها سردتر و از آن هم خنک تر آرامگاه تنها و خاموش پروفسور گنجی است که این روزها نه به واسطه سرما و زمستان بلکه بیشتر ایام و ماه ها سرنوشت تکراری تنهایی را دیدک می کشد. پروفسوری که عنوان پدر و بنیان گذار دانش جغرافیای نوین و هواشناسی ایران را لقب گرفت. او نخستین فردی است که جغرافیای نوین را وارد برنامه های دانشگاهی کرد و افزون بر تدریس در دانشگاه، مدیریت هواشناسی را عهده دار شد و در واقع بنیان گذار سازمان هواشناسی ایران است.
در همین سال ها، او چهار سال ریاست منطقه آسیا را در سازمان هواشناسی عهده دار بود و از همان سال تا پایان عمر، رابطه خود را با سازمان حفظ کرد. وی چندین کتاب از جمله اطلس اقلیمی ایران و بیشتر از ۱۰۰ مقاله را به زبان های فارسی و انگلیسی منتشر کرد و به همین مناسبت برنده جایزه ۲۰۰۱ سازمان جهانی هواشناسی شد. او مؤسس و اولین رئیس دانشگاه بیرجند بود. از اوایل انقلاب تا زمان فوت بیش از ۶۳ لوح تقدیر از مراکز آثار و مفاخر علمی، چهره های ماندگار، انجمن های علمی جغرافیایی و دانشگاه ها دریافت کرد. سمت ها و عناوین مختلفی در دوران ۱۰۰ ساله زندگی اش کسب کرد که به یقین چیزی جز سخت کوشی، علم جویی، دانش خواهی و ... عامل آن نبوده است در حالی که می توانست در هر مقطع از زندگی دچار رکود و توقف شود اما به هر شرایطی بسنده نکرد و بنا به شواهد و گفته ها تا آخرین روزهای عمر، سر در کتاب و سیر در خاطرات و سفرنامه هایش داشت. او در تیر ۹۱ در تهران درگذشت و کتاب ها، سفرنامه ها و وسایل شخصی اش به یادگار ماند. او حتی هزینه هایی برای سرپا کردن بنیاد علمی اش پیش بینی کرده بود. وی را به همین بهانه از تهران به بیرجند آوردند و در بوستانی که نامش را بر آن گذاشتند به خاک سپردند تا شاید پایه های بنیادیا فرهنگسرای پروفسور گنجی بالا بیاید. تیر ۱۴۰۰ که برسد ۹ سال از آن وعده ها می گذرد اما گنجی همچنان در بوستانش تنهاست. تنهای تنها، او حتی در آرامستان بیرجند دفن نشد تا مردم یادش کنند و یادشان بماند که گنجی، که بود. نخبه ای که مانند او در تاریخ بیرجند دیگر تکرار نمی شود اما در قبرستان فراموشی دفن شده است.

دریچه فرهنگ

مهیای دهه فجر

در این روزها به بهترین نحو ممکن فضاسازی، زیباسازی شهر و روستاها با مشارکت شهرداری ها و دهیاری ها در سرایان انجام شود.
فرماندار سرایان در کارگروه فرهنگی و اجتماعی شهرستان، انقلاب اسلامی را یادآور تاریخ صدر اسلام عنوان کرد و گفت: عزت و کرامتی که به واسطه اسلام به زن و مرد مسلمان داده شده بود توسط اجانب لگدمال اما با پیروزی انقلاب اسلامی اعاده شد و زمینه دوام و بقای انقلاب اسلامی تا امروز را فراهم کرد.
رسولی مقدم نقش و حضور قشرهای مختلف مردم در برنامه های دهه فجر را یادآور شد و با تاکید بر فضاسازی و زیباسازی شهر و روستاها در این ایام به بهترین نحو ممکن، پای کار آمدن ظرفیت شهرداری ها و دهیاری ها را مورد تأکید قرار داد و از اعضای کارگروه خواست تا در هر لحظه از اجرای برنامه ها، سلامت مردم بر اساس مصوبات ستاد کرونا مد نظر قرار گیرد.

گردشگری استان در یک سند

طرح جامع گردشگری استان تهیه می شود. وابستگی دو بخش صنایع دستی و گردشگری به یکدیگر به دلیل نقش اقتصادی و درآمدزایی آن در سال های اخیر توجه به این حوزه ها را دوچندان کرد و اگر محدودیت های کرونایی نبود خراسان جنوبی هم سیر مثبتی در این بخش ها داشت با وجود این و با هدف رونق اقتصادی و به گفته مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان، طرح جامع گردشگری استان تا سال آینده تهیه و تکمیل می شود و با همکاری دانشگاه بیرجند دو فاز از این طرح انجام شده است.
در طرح جامع گردشگری استان و براساس توضیح «رمضانی» قرار است تمام ظرفیت ها، فرصت ها و انواع سرمایه گذاری ها در حوزه گردشگری شناسایی و در اختیار علاقه مندان قرار گیرد و پس از تهیه، قابلیت اجرا و کاربردی شدن دارد.

بهمن؛ تعیین پیمانکار پروژه پارک موزه دفاع مقدس

پیمانکار پروژه پارک موزه دفاع مقدس بهمن امسال تعیین و برای فاز اول پروژه، پس از برگزاری مناقصه انتخاب می شود. مدیرکل بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس خراسان جنوبی گفت: بهمن مناقصه برگزار و کار اجرایی پروژه، از اول سال نو آغاز خواهد شد و با تاکید بر سرعت بخشی بر ساخت و ساز تا حد ممکن تلاش می شود فاز اول پروژه هفته دفاع مقدس سال آینده افتتاح شود.
«غلامرضا فلاحی» وعده تامین یک میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان توسط رئیس بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس کشور را مطرح و اضافه کرد: زمین تسطیح و نقشه های فنی و اجرایی تکمیل و به تهران ارسال شده و امید است با استفاده از ظرفیت های استانی پروژه به جایی برسد.
بنا بر آمار وی پروژه پارک موزه دفاع مقدس در لایحه بودجه، دو میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان اعتبار دارد اما برای افزایش رقم آن به بیشتر از ۱۰ میلیون تومان در لایحه بودجه ۱۴۰۰ در کمیسیون فرهنگی مجلس و کمیسیون تلفیق رایزنی شد تا برای سال آینده بودجه افزایش یابد.
فلاحی درباره تعهد استان اظهار کرد: براساس قانون، پروژه ردیف ملی استانی دارد و هر چه اعتبار ملی به آن تعلق گیرد باید استان هم به همان اندازه بودجه بگذارد چنان چه اعتبار پروژه به بیش از ۱۰ میلیارد تومان برسد امید است در استان همین اندازه تامین شود و پروژه به جایی برسد.

کلک خیال

نوح

به دریا می زنم کنعان و شاید نوح برگشتم
سر پیری از این گمراهی مکروه برگشتم
منم موجی که خواهم مرد سر بر سجده ساحل
چه غم باشد اگر این بار هم مجروح برگشتم
ثوابم شد گناه و توبه هایم توبه می خواهد
به گرد کعبه گشتم تاجر و بی روح برگشتم
شبی در گوشه مسجد نشستم چای نوشیدم
و در غفلت به سوی خانه با اندوه برگشتم
به پای خویش افتادم شبیه چشمه و رفتم
عجب باشد اگر روزی به روی کوه برگشتم!

حسین خسروی

نشر نو

نظریه های بابا و مامان

«نظریه های بابا و مامان» در بردارنده ۲۰ داستان به قلم «عبدالرضا صمدی» نویسنده کودک و نوجوان استان است. نویسنده در این داستان ها تلاش کرده است به «می شود ها» و «نمی شود هایی» که پدر و مادرها در زندگی روزمره به طور معمول به فرزندان خود سفارش می کنند، با زبان ادبی بپردازد.
آدم های هوشمند، زمین مادر مهربان، روز مهم، نظریه هشتم، دخترانه-پسرانه، غذای روح و هندوانه شناسی تعدادی از داستان های این اثر است. در یکی از داستان های این کتاب می خوانیم «مامان به فکر فرورفت. کمی بعد سرش را بالا گرفت و گفت: دنیا پر از رازهای عجیب و غریب است. هر چیزی ممکن است وجود داشته باشد.
برای همین نباید نظر قدیمی ها را دست کم گرفت.» «نظریه های بابا و مامان» با تصویرگری «راضیه زراعتگر» از تصویرگران بومی استان و توسط انتشارات شهر فرهنگ بیرجند برای نوبت چاپ اول در سال ۹۹ با شمارگان هزار جلد منتشر شده است.

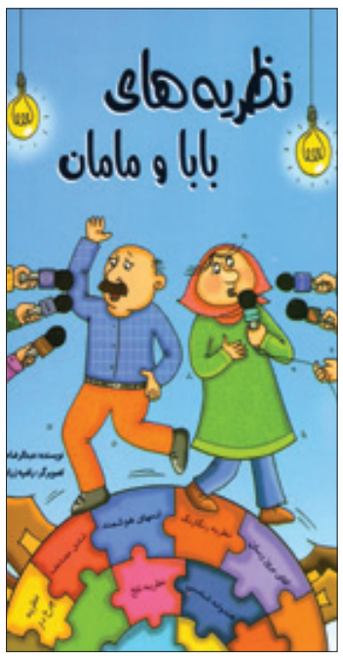

امثال و حکم

از هر طَرف بادمَیا، چَک مِزنَه

مثل «از هر طَرف بادمَیا، چَک مِزنَه» در کتاب دستان ها و داستان ها به عنوان یک عبارت قدیمی قید شده است.
مولف کتاب درباره آن، این طور توضیح می دهد که در زبان معیار این عبارت «از هر طرف که باد می آید، چک می زند» خوانده می شود یعنی آدم فرصت طلبی است و در هر شرایطی به دنبال سوء استفاده است.
دکتر «زنگویی» می گوید: برخی از آدم ها به ضوابط و حقایق دینی و اجتماعی خیلی توجه ندارند و پیوسته در کمین هستند تا از هر شرایطی که پیش آید، استفاده کنند.

مرمت اضطراری ۴ بنای تاریخی قاین

چهار بنای تاریخی قاین از محل اعتبارات اضطراری مرمت شد. خانه موسوی، موزه مردم شناسی، آب انبار بسکاباد و مسجد جامع خضری عنوان این آثار تاریخی است که به گفته رئیس میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی قاینات از محل اعتبارات مرمت بناهای اضطراری امسال و با مشارکت مالک یا هیئت امنای مسجد، دهیاری و شورای بسکاباد و... انجام شده است.
«عباس زاده» افزود: مرمت بناهای اضطراری امسال ۱۱۰ میلیون تومان اعتبار دارد که از این مبلغ حدود ۴۰ میلیون تومان تخصیص یافته اما بیشتر از این هزینه شده است.